

آبونه شرائطی : هریر
ایچون سنه لکی (۲۷۵)
آلتی آیانی (۱۵۰)

نسخه سی ۵ غروشد .
ایکی نسخه برآراده
(۱۰) غروشد
سنه لکی ۵۲ نسخه در .

اداره خانه : باب عالی جاده سنده
رشید افندی خائنده

اخطرات
آبونه بدلی پشیندر .

مسئله موافق آثار مع الممنونیه
قبول اولنور . درج ایدله بن
یازیلر اعاده اولنماز .

کتابخانه

۱۳۳۰

آدرس تبدیلنده آیریجه
۵ غروش کوندرملیدر .

مکتوبلرک امضاری واضح
واوقوناقلی اولسی و آبونه
صره نومروسی محتوی
بولونمسی لازمدر

ممالک اجنبیه ایچون آبونه
اولانلرک آدرس لرینک
فرانسه زجه یازلمسی رجا اولنور .

پاره کوندردلیکی زمان نهیه
داثر اولدینی بیلدیرلمسی
رجا اولنور

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

صاحب و مدیر
اشرف ادیب

باش محرر
محمد عاکف

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

اوسیره لده آسیای مرکزیدن تورکر ظهورایتدیلر. اوتورکرکه
بالاخره شرقی رومای استانبولک اطرافنده صیقیشدیره جق قدر اونی
تضییق ایده جکلردز .

موسیو (رومان) ک برنجی عصر میلادیده کی وضعیتی ایضاح
ایتدیکی، روما ایمپراطورلیقه آلتنجی عصرده کی کهنه روما ایمپراطورلنی
آرمنده هیچ بر مناسبت قالماشدی . شرقی روما تردی به دوشمش،
انقراضه یوزطوتمش اولدینی زمان غربی روما عسکری بر وحشت
ایچنده ، منکرات ورذالنه باطمش برحاله بولونیوردی .

آسیا ، اوزمان اوروپادن دهاساکن ، دهامطمئن بر حالده
بولونمایوردی . تیبت ، هند ، چین محاربات ائله ایچنده ایدی .
ایران آسیای غربی یی الده طوتان روما ایله متادیارب حرب ایدیوردی .
آفریقاد شرقی رومالیر ، مصرک اراضیسی استنار ایله اکتفا
ایدیرک اسکی مصر علوم وقنونک نابود اولماسنه اهمیت ویرمایوردی .
الحاصل هرطرفی دشمنلق حسلری قاپلاماشدی . انسانلر خیردن
زیاده شره کوو نیورلردی . رؤسایچنده هانکیسی حربیه الکچوق طرفدار
ایسه اعتمادعمومی یی اوقازانیور وغنیمت امیدیه اونلرک پشنه طاقیلانلرک
حدوحسابی اولمایوردی . بعض زاهدلرک صومعه لرنده پاریلدایان خفیف
ایشیقلمده سونمش ، قاصیرغهلردن قورتولان فلسفه تخملری ده قالماش
اولسهیدی ، دیوآدیلرله هرطرفی استیلا ایدن باربارلق قطعی بروحشته
انقلاب ایدردی . مع مافیه دنیاک رقصی بوحرکتدن اوزاقده قالماشدی .
بونک سببی بو اراضیده یاشایانلرک حزم و فراسق دکل ، مدنی تسمیه
اولونان اقوامک یاشادینی محیطدن اوزاق بولونماسیدر .

بوندن طولاییدرکه عربلر اوروپاده کورله مکده اولان مدهش
فیرطنه دن خبردار اولامایور واونک سسلرینی همان همان ایشیده مه
بورلردی . جزیره العرب هندک ، چینک موجودیتی بیلیمه بورواونک آسیا
ایله مناسباتی ایرانی کچمیروردی . اساساً ایراندن خبرداراولمالری ، ایرانک
شرقی روما ایله محارباتی و طرفیندن برینک سوریه یی استیلا ایتیه سی
طولایسیله وقوع بولویوردی .

مسلمانلغک روح سیاسی

۳

محرری : سید امیر علی

(حرا) نک ضبطی وخلقک بیعی اوزریننه حضرت (خالد
ابن الولید) بر بیاننامه نشر ایدرک خریستیانلرک جانلرینی ، ماللرینی
وسربستیسینی تأمین ایتیش و بونلرک « ناقوسلرینی چالمقدن ، ایام مخصو

سجده ایدرلردی . صوکره مجوسیلر واردی . آتشنه طابارلردی .
دها باشقه مذهبلره سالک اولانلر واردی که بونلردن هیچ برینک
سالک اولدینی مذهب و دین کندیسنه دنیا ده سعادت ، اخرا ده سلامت ،
حیات اجتماعی ده صلاح ، شتون سیاسی ده بر انتظام تأمین ایتاماشدی .
وقتا که دین اسلام انسانلری برلشدیرن ، تسویه ایدن ، عدالت وانصافی
حاکم قیلان « توحید » ایله تجلی ایتدی ، ظلمه دوچار اولانلرک کافه سی
اوکا التجا ایدرک عصرلرک زنجیر اسارتندن قورتولوق ایتسدیلر .

اسلامک تعالیم مدنییه و سیاسی سندن یالکیز عربلر استفاده
ایتمیرک بالعکس بونلرک بوتون عالم بشریته یکی بر دور آجدیغنی
سویلمکده هیچ بر بئس کورمه یز . بونی ایضاح ایتک ایچون عربلردن
باشقه سائر اقوامک احوالی ، (ژول لابوم) ک قرآن کریمه ترتیب
ایتدیکی فهرستندن خلاصه ایتیمی مناسب کوریورز . مومی ایله
دیورکه :

آلتنجی عصر میلادیده ، حضرت محمدک طوغدینی زمان ،
جهان اغتشاشلر ایچنده ، فلا کتله قاینایوردی .

اوروپاده آری ویزیغوتلر اسپانیاده وفرانسه ک جنوب قسمنده
(قلوویس) یله واوغوللرله مجده ایدرک شرقی ایمپراطوری (ژوستینیانوس) دن
معاونت طلب ایدیورلر ، صوکره یاردیمه کلن ، فقط بالاخره یاردیم
ایتدکاری مملکتک یالکیز امدادینه شتاب ایتمکله قالمایه رق اوراسی
فتح ایتدکلیغنی ادعا ایدن قوماندانلرله ده محاربه یه مجبور قالیورلردی .
اصل فرانسه ده (قلوویس) ک اوغوللری بر برینه خیانت ایدرک
یکدیگرینی اولدیریورلردی . ویزیغوتلرک قرالیچه سی (برونو) ایله
فرنک قرالیچه سی (فریدیدقوند) آره سمنده کی اوزون مجادله تاریخه
اک فجعیه صفیه لری علاوه ایدیوردی .

انکلهز ده ، انکلیزلر ساقسونلرله مجادله ایدیورلردی . اوزمان
انکلهز وحشت قوتلرینک جهالت قارا کلقلرنده جولانکاهی اولان
برمرعی ایدی .

ایتالیاده استحقاقندن فضله قیمت آلان (روما) اسمی اسمکی
هیبتنی غائب ایتیش ، (روما) هرطرفی پارچالانهرق باشی قالان برهیکل
حالی آلماشدی .

شرقی روما ، ماضیسندن اوزاقلاشان عربی (روما) دن فضله
اسکی تاریخندن اوزاقلاشماشدی . شرقی روما شرقک حقیقی ایمپراطورلنی
دکل ، اهمیتسز بر مملکتی ایدی . اوراده بوش کورولتولردن باشقه
برشی طویولمایوردی .

غریبه (رهن) نهرینک منصبندن ، شرقده طونلرک منصبه قدر
شمالی ، جنوبی تضییق ایدیوردی . اسقاندینا و بالیر ، دانیمارقالیر
تراکیا ، ماکیدونیا ، لومباردیا و ایتالیا یه بردن بره اینن غوطلرله
هونلرک ایزلرینی تعقیب ایدیورلردی .

صلہ لرنده خاچلریله دولاشمقدن منع اولونیمه جقلریخی، اعلان ایلشدی.
امام ابو یوسف [۱] بویاننامه نك خلیفہ، [۲] ایله مجلسی [۳] طرفندن
تصدیق اولوندیغنی بیان ایتکده در. [۴]

غیر مسلملر، یکی کلیسالر، یکی معبدلر انشاسندن منع اولونما.
مشلردی. یالکیز کاملاً اهالی اسلامیه ایله مسکون اولان یرلرده
غیر اسلامی معابد انشاسنی نظریاً ممنوع ایدی. (عبداء بن عباس)
حضرتلری دیرکه: اهالیسی یالکیز مسلمان اولان یرلرده اسلامه
عاند اولمایان بر معبد انشا اولونماز. فقط ذمیلرک ساکن اولدقلری
یرلرده کندیلریله عقد اولونان مقاولانه رعایت ایتلی ز [۴] مع مافیہ
بو ممنوعیت فعلاً غیر مرعی ایدی. (مأمون) ک دور خلافتنده
دولت عباسیه داخلنده یوزلرجه سیناغوغ و آتشکده دن برباقه اون بر
بیگ کلیسا بولوندیغنی روایت اولونیور، خریستیانلرک مدهش دشمنی
اولارق تمیل اولونان بو منور خلیفہ نك مجلسنده، حاکمیتی آلتنده
یاشایان بوتون ملتک مملکری بولونیوردی. یعنی بوجلسده مسلمان،
موسوی، نصرانی، صابی، زردشتی مملک بولوندیغنی کجی خریستیان
کلیساسنک تشکیلاته کوره نظامات لازمه تأمین اولونمشدی.

عصری تاریخده بیله امثاله تصادف اولونمایان شایان دقت بر
حقیقتدرکه مصرک فتحنده حضرت عمر خریستیان کلیسالیینه وقف
اولونان املاکی کمال اعتنا ایله محافظه ایدرک کلیسالر ترک ایتدکن
باشقه سابق حکومتک پاپاسلره ویردیگی عانداتی تأدییه ایدامه ایتمشدر. [۵]
ایلك مسلمان حکومتلری نك خریستیانلره قارشى نه قدر منصفانه
معامله ایتدیکنه اودورک، خریستیانلری ده شهادت ایدیورلر. حضرت
عثمانک زمان خلافتنده (مرو) بطریق، (سیمون) اسمنده کی
(فارس) پسقبوسنه آئیده کی سوزلری یازمشدر:

«جناب حقک کندیلرینه ملکوت ارضی احسان بیوردیغنی
هربلر خریستیانلغه تجاوز ایتماکده درلر. بالعمکس زه، دینزه یاردم
ایدیورلر. اللهم زه وأعزّه مزه حرمت ایدیورلر. کلیسالر مزه،
(مناستر) مزه هدیه لر کوندریورلر.»

اکادنی تحکمه بیله میدان ویرمه مک ایچون هرهانکی برمسلمان،
بر ذمینک ملکینی صساتین بیله آله مازدی. نه امام زمان، نه ده
سلطان بر ذمینک بر ملکدن حق ملکیتی ازاله ایده مزدی.

مسلمانلره ذمیلر قانون نظرندہ صورت قطعیه ده مساوی ایدیلر.

[۱] هارون الرشیدک قاضی مشهوری،

[۲] حضرت ابوبکر

[۳] حضرت عمر، حضرت عثمان، حضرت علی و سائر اصحاب کزیندن

متشکدر.

[۴] کتاب الخراج. [۵] مقریزی.

امام علی بیوردی که: «اونلرک قانی بزم قائمز کیدر». اک مدنیلری
بیله استنا ایدلامک شرطیله بر جوق عصری حکومتلر اسلام اداره سنی
براورنک اتخاذا ایدم بیلیر. جنایتلرک تجزیه سنده حاکملره محکوملر
آرہ سنده ده هیچ بر فرق یوقدر. بر ذمی برمسلمان طرفندن، یاخود بر
مسلمان بر ذمی طرفندن قتل اولونورسه مسلمان، یاخود ذمی عینی جزایه
دوچار اولور.

غیر مسلم تبعه لرینک رفاهیتی تأمین ایچون (بغداد) خلفاسیله
(قرطبه) ده کی رقییلری، وظیفه سی محضا ذمیلرک حمایه سنی و منافعی
تأمین اولان برر دائره حکومت وجوده کتیرمشلردی. بو دائره
حکومتک رئیسنه (بغداد) ده کاتب الجہازہ، اندلسده (کاتب الذمام)
ده نیلردی.

اولجه، غایت آشکارسیلره مبنی، عسکری قوماندانلقلر غیر مسلملره
تودیع اولونمازدی. فقط وظائف سائرده مسلمانلره متساویاً توظیف
ایدیلرلردی. و بو مساوات یالکیز نظری دکلدی. چونکه هجرتک
ایلك عصرندن اعتباراً خریستیانلره موسویلرک اک مهم مأموریتلرده
موظف اولدقلری کوریورز. عباسیلر، پک نادر استثنالره دین
نامنه تبعه لر آرسنده هیچ بر فرق کوزه تمزلردی. عباسیلره خلف
اولان خاندانلرده عینی مثالی تعقیب ایتشلردی.

غیر مسلملرک اسلام مملکتلرندہ کوردکلری معامله، غیر مسلم
ویا اوروپا دولتلرینک زیر اداره سنده یاشایان مسلمانلرک کوردکلری
معامله ایله مقایسه اولونورسه انسانیت و علوجنابک مسلمانلق طرفندہ
تظاهر ایدم جکی شہه سزدر.

(دهلی) نك موغول پادشاهلری دورندہ غیر مسلم اولان
(هندو) لرہ اردو قوماندانلقلری، والیلککلر توجیه اولونور و بونلر
پادشاهک مجلسنده اخذ موقع ایدرلردی. عجبا بو کون بیله مختلف
ادیان و ملیتله منسوب اقوامه حاکم اولان اوروپا ایمپراطولقلرینک
هرهانکیسندہ عرق، دین، رنگ فرقلرینک نظر اعتباره الیهادینی
سویله بیلیرمی؟

اسلامک استهداف ایلدیگی غایه علیه الصلوات والسلام اقدمزک
تعالم بیوردیغنی وجهله، نوع بشر آرہ سنده وحدت الہیہ اساسیله
مساوات انسانیه اساسی تعمیم ایتکدر. عقیده توحید ایله رسالت
محمدیه ایمان ایتدکجه مسلمانلق وجدان بشره اک واسع حربی بخش
ایدر. بونک نتیجه سی اولارق اسلامک مجاهد مرشدلری زده ده
کوروندیسه آیاقلر آلتندہ چیکنه نن کتله بشر، هر تضییقه دوچار
اولان ادیان سائرہ منسوبینی طرفندن حریتک ناشری و فحیح اسارتلرک
ماحیسی اولارق کمال شوق و مسرتله استقبال اولونمشلردی. مسلمانلق
بو اسارتزدلره قانون نظرندہ مساوات فعلیه بخش ایتدکن باشقه
اعطا ایدم جکلری ویرکولرده بر حد ثابت تعیین ایتمشدی.

ایران مملکتی مسلمانانک بد ظفرینه دوشورمن (قادیسیه) محاربه سی ایران خلقک بشارت نجاتی ایدی . ناصیل که (یرموک) و (اجنادین) محاربه لری ده سوریه لیلر ، روملر و مصر لیلر ایچون عینی ماهیتی حازدی . زردشتیلرک آن بآن قتل عامه دوچار ایتدکاری موسویلرله ، بر لر لرینه دوشوردکاری خریستیانلر ، دستور دینیسی انسانلرک قرده شلکی اولان حضرت پیغمبرک ادادسی ایرانده تأسس ایدنجه سربست نفس آلمشلر و هر یرده اهالی مسلمانلری رها کار صفیلر استقبال ایتشلردی . شوراده ، بورادم اجرا اولونان مقاومتلر ایسه محضایران اریستوقراتلغیه رجال دینی طرفدن اجرا اولونیوردی . زردشتیلک بویوندورینی آلتنده پاشایان خاق ایله عمومیتله عمله صنفلری فاتحیلرک طرفه کچمیشندی . بسیط بر حقیقت ابدیهنک قبولی اولنری رها کارلرینک سوبه سینه یوکسایتمیشدی .

ناقلی

عمر رضا

یکی علم کلام

یازیللمی ، یازیللمی ؟

سیل الرشادک ۵۲۸ نجی نسخہ سی استاد محترم ازیرلی اسماعیل حقیک افندیکنک تألیف و طبع ایتکده اولدقلری (یکی علم کلام) حقندہ استاد مشارالیه ایله وقوع بولان برملاقاعزی احتوا ایتکده ایدی . اسماعیل حقیک افندی بیاناتندہ « علم کلامک مبادیسی و وسائلی احتیاج عصره کوره ده کیشیر ، خصم باشقلاشدقجه ، معاند ده کیشدقجه علم کلامک صورت مدافعه سی ده باشقلاشیر . آنجق علم کلامک مقاصدی اصلا ده کیشیر ، عقائد اصلیه اسلامیه تبدلن مصوندر » دیدکدن صوکره یکی بر علم کلامه احتیاج اولدینی ایضاح ایدرک علم کلامک دائره شمولنه آلدینی فلسفه نک اوج عصردن بری منقرض اولدینی ، یرینه یکی بر فلسفه نک اقامه اولوندینی ، بناء علیه علم کلامک ده یکی رشکیل اکتساب ایتمه سی طبعی بولوندینی بیان ایلمیشلردی . اسماعیل حقیک افندی (یکی علم کلام) ک طرز تخریرندن بحث بیورده رق « هرکسک قورقدینی اسقولاستیک مدافعاتی قالدیرمش ، یرینه مه تود دائره سنده مدافعه اقامه ایلمیش ، فلسفه حاضره ایله لزومی درجه سنده برابر کیتمش ، هم منطق صوری بی ، هم منطق مادی بی اندم طوتمش » اولدینی سویله مشلردی . طبعی استاد محترمک بیاناتی بوجه تفصیل اوقومق ایسته ین قارلرمن سیل الرشادک مذکور صایسته مراجعت ایده بیلیر .

فاضل محترم شیخ حسن فانی حضرتلری استاد محترمه جواب و یرمکده و یکی علم کلامک یازیلوب یازیللمی مسئله سنی موضوع بحث ایتکده در کوندریلن مقالہ بی عیناً درج ایدیورز .

بومهم مناظرہ بی قارلرمنک دقتله تعقیب ایدرک استفاده ایدم جکری طبعیدر .

سیل الرشاد هریده اسلامیه سینه

معزز و محترم استاد ،

« سیل الرشاد » ک ۱۶ مایس ۱۳۳۹ تاریخلی نسخہ سنده ، فاضل

محترم اسماعیل حقیک افندیکنک یکی (علم کلام) نامیلر یازمش و طبع ایتدیرمکده بولونمش اولدقلری اثر حقندہ کی بیاناتلری کمال حیرت و تأملله اوقودم . آشاغیده یازاجنم سوزلردن بوحیرت و تأسفمک سبیلری آ کلاشیله جقدنر .

شیخ الاسلام موسی کاظم افندی زمانندہ ، « رسمی بر علم کلام » یازیلق ایچوندہ بعض تشبیلرده بولونولمش ایدی . بویله برکتایک بین الاسلام یکیدن احتراصلر و تفرقلر چیقاراجق و خالق مختلف مذهبله تابع اولان بر مملکتده حکومتک هر هانکی بر فرقنک اعتقادی تر جیح و التزامه و دیکرینی تضلیل و نفیقه قیام ایتمه سیندن نه کی قنالقلر وجوده کله بیله جکینی دوشونمش و افندی مرحومه یازدینم برمکتوبده بویله برشیدن و از کچمه سیفی رجا ایتمشدم . « رسمی علم کلام » ، بکون یک محترم و قدیم دوستمنز ، استادمنز اسماعیل حقیک افندیکنک یازدیقلری « یکی علم کلام » ، نسبتله داها آز تهلکلی اولاجقدی .

بویکی اثر ، بزى ابدیا اوزاقلاشمش اولدیفمنزى ظن ایتدیکمز جدلیات کلامیه و مناقشات لفظیه بی عالم اسلامده یکیدن او باندیرمش اولاجقدر . بو علمک مسلمانلقدہ نه زمان و ناصل میدانہ چیقدینی دوشونه جک اولورساق ، اوزمان اونک فائده لرینی و یامضرترلرینی تمامیلر آ کلایه بیلیر و بونک ایچون ده ینه استادک « محصل الکلام والحکمة » عنوانی ائرندن استشهاد ایدم بیلیرز « کلامیات » تعیرایدیلن فلسفه دینه ، سلطه دینه بی حجازدن عراقه کتیرمک ایسته ین و بر ایکسی مستننا اولمق اوزره ، دوره حکومترلری مسلمانانق ایچون باعث سقالت و ضلالت اولان عباسی خلیفه لری زمانندہ وجود بولمشدی . وحدته و توحید و اتحاد مستند بر دین و شریعت اولان مسلمانلنی پارچالایان و اورتایه مذهب و اعتقاد اختلافلری چقاروب بو کوه قدر دوام ایدن تردی اسلامی احداث ایدن اولر ایدی . اسماعیل حقیک افندی بحث ایتدیکمز ائرلرنده بو علمک أشهر مباحثی کلام یعنی قرآنک مخلوق و غیر مخلوق اولماسی مسأله سیدر [محصل الکلام والحکمة صفیه ۳۰] بوتوریورلر . اورتایه بویله برمسأله چیقاران و بویوزدن مسلمانلری بر یرینه دوشورمن بر خلیفه عباسی ایدی . بو آداملر هرشیدن اول حجازک تفوق دینیسی محالیمک ایسته یورلر و بونک ایچون دائما یکی یکی چاره لر آریورلردی . دیکر طرفدن ده « قادیسیه » مغلوبیتک آجیسنی چیقارمق و عربلرک آلرینده قرین انقراض اولان ایران سلطنت و مدینتک انتقامی آلمق ایسته ین ایران متفکرلری و وطن پرورلری بویله بر جریاندن استفاده ایتک یوللرینی بولدیلر . ینه عباسیلرک همتلریله و شبهه سز بر سوء فکر و نیتله یونا نجه دن عربجه یه ترجمه ایدیلن فلسفه کتابلرینده کی مباحث امداده یتیشدی و عقلا مستبعد عدایدیلان احکام قرآنییه و دینییه نک تأویلی امکانی حصوله کلدی و مسلمانانق ایله هیچ بر علاقه و مناسبتی اولمایان نظریه لردن دینده بحثلر کورلمه یه باشلادی .